

Sollefteå kommun

Beslut för förskoleklass och grundskola efter tillsyn i Vallaskolan 7-9 i Sollefteå kommun

Skolinspektionens beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Sollefteå kommun att senast den **12 april 2019** vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen på adress skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se

Undervisning och lärande

Skolinspektionen konstaterar att Sollefteå kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Undervisningen är strukturerad och utgår från och omfattar målen i läroplanen och respektive kursplan. (10 kap. 4 § skollagen; 5 kap. 2 § och 9 kap. 6 § skolförordningen; Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 5 Kursplaner)
- I utbildningen tas hänsyn till elevers olika behov. (1 kap. 4 § och 3 kap. 3 § skollagen; 3 kap. 12 d och f §§ skollagen; Lgr 11, 2.2 Kunskaper)

Åtgärder

- Se till att eleverna får en strukturerad undervisning i språkval svenska eller engelska som utgår från målen i kursplanen.
- Se till att lärarna utbyter kunskaper och erfarenheter vid planering och genomförande av undervisningen för nyanlända elever.
- Se till att omfattningen av studiehandledning på modersmålet motsvarar elevernas behov så att eleverna kan tillgodogöra sig utbildningen och utvecklas så långt som möjligt.

Extra anpassningar och särskilt stöd

Skolinspektionen konstaterar att Sollefteå kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Elevens behov av särskilt stöd utreds skyndsamt, om det visar sig att det stöd som getts i form av extra anpassningar inte är tillräckligt eller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. (3 kap. 8 § skollagen)
- Elever som är i behov av särskilt stöd ges stöd på det sätt och i den omfattning som utredningen har visat att de behöver. (3 kap. 8-12 §§ skollagen; Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar)

Åtgärder

- Se till att en elevs behov av särskilt stöd skyndsamt utreds, om det visar sig att det stöd som getts i form av extra anpassningar inte är tillräckligt eller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga.
- Se till att ett åtgärdsprogram utarbetas om utredningen visar att en elev är i behov av särskilt stöd samt se till att eleven ges sådant stöd på det sätt och i den omfattning som utredningen visar att eleven behöver.

Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling

Skolinspektionen konstaterar att Sollefteå kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. (5 kap. 3 § skollagen)

Åtgärder

- Se till att vidta åtgärder så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö där de är trygga.

Bedömning

Skolinspektionens beslut redogör för de brister som framkommit vid tillsynen. Det är dock huvudmannen som ansvarar för att utbildningen i sin helhet uppfyller de krav som finns i skollagen och i andra författningar. I detta ansvar ligger att rätta till brister närhelst de framkommer.

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans sätt att arbeta med språkval i de fall eleven inte läser ett modernt språk. Det finns också brister i hur skolan individanpassar utbildningen för nyanlända elever. Vidare visar tillsynen att det finns brister i arbetet med att utreda elevers behov av särskilt stöd, vilket kan innebära att eleverna inte får ett särskilt stöd som motsvarar deras behov. Slutligen visar tillsynen att alla elever inte upplever skolan som en trygg miljö att vistas i.

Föreläggande**Undervisning och lärande***Språkval*

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i undervisningen i språkval avseende ämnena svenska eller engelska. Eleverna får inte en strukturerad undervisning som utgår från målen i kursplanen för dessa ämnen. I samband med dessa lektioner arbetar eleverna ofta med andra ämnen än svenska eller engelska. Även om det inte finns några specifika mål för verksamheten språkval svenska eller engelska, så är det de mål som finns i kursplanen för dessa ämnen som undervisningen ska utgå från. Eleverna har också rätt till en strukturerad undervisning samt att utveckla sina kunskaper så långt som möjligt även inom språkvalet i svenska eller engelska.

Enligt skollagen ska det finnas språkval. Huvudmannen ska som språkval erbjuda minst två av språken franska, spanska eller tyska. Enligt skolförordningen får en elev istället för något av språken franska, spanska eller tyska välja svenska eller engelska som språkval. Eleverna ska också genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna når de kunskapskrav som minst ska uppnås och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen.

Skolinspektionens utredning visar att undervisningen i språkval svenska eller engelska inte utgår från kursplanen för svenska eller engelska. Elever uppger i intervjuer att de ofta arbetar med ett valfritt ämne när de har språkval. Enligt eleverna handlar det om ämnen där de ligger efter i planeringen för det aktuella ämnet. Eleverna uppger vidare att i de fall de arbetar med svenska eller engelska på språkvalet så händer det vid flera tillfällen varje vecka att de får sluta tidigare. De intervjuade lärarna bekräftar i intervjuer att det förekommer att elever arbetar med andra ämnen än svenska eller engelska på språkvalet, särskilt i de fall då eleverna har ett godkänt betyg i svenska eller engelska. En lärare uppger att alla ämnen i skolan är svenska och att det inte går att ha generella planeringar för språkvalet. Även rektorn bekräftar uppgifterna och säger att det tenderar att bli annat än svenska eller engelska på dessa lektioner. Rektorn uppger vidare att språkvalet kan vara bra att använda som en förstärkning i något av ämnena om elever inte når målen för svenska eller engelska, men att det är svårt i de fall där en elev redan har ett betyg.

Samverkan kring undervisning för nyanlända elever

Skolinspektionen bedömer att det finns brister avseende hur lärarna samverkar kring undervisningen för nyanlända elever. Lärarna utbyter inte kunskaper och erfarenheter vid planering och genomförande av undervisningen. I samband med övergångar mellan undervisningsgrupper tar lärarna inte del av information om de nyanlända elevernas kunskaper och behov. Det försvårar möjligheten för lärarna att individanpassa undervisningen för nyanlända och eleverna riskerar att inte få en utbildning utifrån sina individuella förutsättningar och behov.

Enligt skollagen ska en nyanländ elevs kunskaper bedömas och resultaten av bedömningen ska beaktas vid planering av undervisningen. Enligt skollagen ska hänsyn tas till alla barns och elevers olika behov. Alla elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.

Av läroplanen framgår att läraren i undervisningen ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande.

Av förarbetena till skollagen framgår att en nyanländ elevs kunskaper ska bedömas. En förutsättning för att undervisningen ska ge eleven möjlighet att utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen är att skolan tar fasta på de kunskaper eleven tidigare har utvecklat och vad eleven behöver fortsätta att utveckla för att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Vidare framgår att vid planeringen av

undervisning för eleverna måste skolan beakta vilka kunskaper varje enskild elev tidigare har utvecklat, vad eleven behöver fortsätta att utveckla för att nå de kunskapskrav som minst måste uppnås och hur undervisningen ska ge eleven möjlighet att utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen. Den inledande bedömningen syftar dock inte till att ersätta läroplanens krav på att elevens kunskapsutveckling ska följas kontinuerligt (prop. 2014/15:45 s. 25, 27, 30).

Skolinspektionens utredning visar att alla lärare inte tar del av och använder resultaten av de inledande bedömningarna vid planeringen av undervisningen. Merparten av de intervjuade lärarna uppger att de inte tar del av resultaten av de inledande bedömningarna. I något fall har lärare fått en muntlig överlämning i samband med att en nyanländ elev börjar i en klass. Lärarna uppger att de kan få vetskap om att nyanlända elever ska börja i klassen via e-post eller att de ser det på en klasslista. Rektorn uppger i intervju att spridningen av resultaten av de inledande bedömningarna kan bli bättre. Rektorn uppger att det går ut ett e-postmeddelande till mottagande lärare när en nyanländ elev ska börja i en klass. Rektorn uppger vidare att det visserligen sker muntliga överlämningar, men att "kartläggningarna inte skickas med till mottagande ämneslärare".

Studiehandledning på modersmålet

Skolinspektionen bedömer att alla elever på Vallaskolan 7-9 inte får studiehandledning på modersmålet i tillräcklig omfattning för att kunna tillgodogöra sig utbildningen. Detta medför att eleverna inte får den behovsanpassade utbildning de har rätt till.

Av skollagen framgår att det i utbildningen ska tas hänsyn till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. Skolan ska sträva efter att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Av skolförordningen framgår att en elev ska få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det. Studiehandledning på modersmålet kan vara en extra anpassning eller särskilt stöd beroende på omfattning och varaktighet.

Det finns begränsningar i vilken omfattning elever vid Vallaskolan 7-9 får studiehandledning på modersmålet. Det får till följd att eleverna inte får studiehandledning på modersmålet som utgår från deras behov. Såväl rektorn som flera lärare uppger i intervjuer att det finns begränsningar i vilken omfattning elever kan få studiehandledning på modersmålet. Lärarna uppger att de ansöker om studiehandledning till de elever som behöver det, därefter sker en prioritering där två ämnen väljs ut. Rektorn uppger att hen i god tid lämnar in scheman och uppgifter om vilka behov av studiehandledning som finns till ansvarig i kommunen. Rektorn uppger vidare att det vanliga är att elever får studiehandledning en gång per vecka och att eleverna får anpassa sig efter när studiehandledaren kan komma till skolan. Det innebär att elever ibland får gå ifrån lektioner för att ta del av studiehandledning i ett annat ämne. Vidare uppger rektorn att eleverna inte får studiehandledning i tillräcklig omfattning och att det inte är rektorn som beslutar om i vilken omfattning elever ska få studiehandledning på modersmålet, dessa beslut fattas centralt i kommunen.

Skolinspektionen vill i sammanhanget upplysa om att från den 1 augusti 2018 gäller att nyanlända elever som tas emot i högstadiet ska ges studiehandledning på modersmålet eller i sitt starkaste skolspråk om det inte är uppenbart att det inte behövs. Studiehandledningen ska ge eleven förutsättningar att nå de kunskapskrav som krävs för att nå behörighet till gymnasiets nationella program (3 kap. 12 i § skollagen).

Motivering till föreläggande som ingripande

Då verksamheten inte uppfyller författningarnas krav finns skäl att förelägga Sollefteå kommun att vidta åtgärder för att rätta till bristerna.

Extra anpassningar och särskilt stöd

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans arbete med att utreda elevers behov av särskilt stöd. Åtgärdsprogram har blivit utarbetade utan att det genomförts en utredning av vilket behov av stöd eleven har. I några fall har åtgärdsprogram blivit utarbetade där gamla kartläggningar och utredningar ligger till grund. Det får till följd att eleverna riskerar att inte få ett särskilt stöd som baseras på de behov som eleven har.

Av skollagen framgår att om det framkommer att det befaras att en elev, trots extra anpassningar, inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan om det inte är uppenbart obehövligt. Visar sedan utredningen att en elev är i behov av särskilt stöd ska han eller hon ges sådant stöd. Särskilt stöd ska enligt skollagen som huvudregel ges inom den elevgrupp som eleven normalt tillhör. Av skollagen framgår vidare att om det finns särskilda skäl, får särskilt stöd ges i en särskild undervisningsgrupp.

Av Skolverkets allmänna råd *Arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram* framgår att en utredning avseende särskilt stöd syftar till att ge skolan ett tillräckligt underlag för att förstå varför eleven har svårigheter i skolsituationen och vilka elevens behov av stöd är. Den som utreder en elevs behov av särskilt stöd bör med pedagogiskt fokus kartlägga elevens skolsituation utifrån omständigheter på individ-, grupp- och skolnivå. Utifrån kartläggningen bör det göras en pedagogisk bedömning av om eleven är i behov av särskilt stöd, och i så fall vilket behov av stöd eleven har. Vidare behöver skolan dokumentera sina utredningar skriftligt, bland annat eftersom det enligt skollagen är möjligt att överklaga ett beslut om att inte utarbeta ett åtgärdsprogram, liksom innehållet i ett beslutat åtgärdsprogram. Då behöver man kunna gå tillbaka till den enskilda utredningen och se vad som har framkommit och hur skolan har bedömt situationen. Det är nödvändigt att det framgår av utredningen när den är gjord, vem som har ansvarat för den och vilken befattning den personen har. När utredningen är klar är det viktigt att skolan ser till att elevens vårdnadshavare får ta del av den. (SKOLFS 2014:40 s. 28 och 33.)

Skolinspektionens utredning visar att skolan inte skyndsamt utreder vilka behov av särskilt stöd elever har innan åtgärdsprogram utarbetas. Det framgår vid intervjuer med elevhälsan och rektorn samt av dokumentstudier. Skolinspektionen har tagit del av fem åtgärdsprogram som är utarbetade under höstterminen 2018. Det saknas bakomliggande pedagogiska kartläggningar i samtliga fall utom ett. Av intervju med elevhälsan framkommer att specialläraren kan genomföra pedagogiska kartläggningar och att psykolog, kurator och skolsköterska kan genomföra kartläggningar i de fall det finns behov av det. Elevhälsan uppger vidare att om rektor "har på fötter" och anser att det ska finnas en åtgärd, då kan de utarbeta ett åtgärdsprogram utan att genomföra en utredning. Rektorn uppger i intervju att när det framkommer att en elev kan vara i behov av särskilt stöd diskuterar de det i samband med ett elevhälsomöte. Rektorn uppger på fråga om huruvida kartläggningar dokumenteras att om de skulle klippa ihop minnesanteckningar från elevhälsans möten så skulle det bilda en kartläggning av elevens behov.

Skolinspektionens utredning visar vidare att skolan fattar beslut om åtgärdsprogram på kartläggningar som blivit genomförda för flera år sedan vid andra skolenheter. Ett av de åtgärdsprogram som Skolinspektionen tagit del av grundar det sig på en psykologisk utredning från år 2013 och ett psykologutlåtande från år 2015. Rektorn uppger att det inte är rätt men det var så uppenbart vilket stöd eleven var i behov av så rektorn fattade beslut ändå. I ett annat fall uppger rektorn att det finns en dyslexiutredning som grund till åtgärdsprogrammet. Skolinspektionens utredning visar vidare att i samtliga fall är den särskilda stödåtgärden att eleverna undervisas i särskild undervisningsgrupp och i något fall anpassad studiegång. Rektor bekräftar i intervju att det särskilda stöd som skolan i första hand erbjuder är särskild undervisningsgrupp.

Skolinspektionen vill upplysa om att avseende särskilt stöd i form av anpassad studiegång, enskild undervisning eller undervisning i en särskild undervisningsgrupp är det viktigt att skolan först prövar alternativet att låta eleven gå kvar i den ordinarie gruppen med särskilt stöd. I de fall som en elev är i behov av särskild undervisningsgrupp, enskild undervisning eller anpassad studiegång är det viktigt att alltid utgå från elevens behov vad gäller ämnen, omfattning och tidsperiod.

Motivering till föreläggande som ingripande

Då verksamheten inte uppfyller författningarnas krav finns skäl att förelägga Sollefteå kommun att vidta åtgärder för att rätta till bristerna.

Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling

Trygghet

Skolinspektionen bedömer att det finns brister avseende tryggheten på skolan. Även om ett arbete för att främja trygghet har påbörjats visar utredningen att det finns elever som inte upplever skolan som en trygg miljö att vistas i och att det förekommer kränkningar mellan eleverna, främst i form av slagsmål mellan olika elevgrupperingar.

Enligt skollagen ska utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

Av förarbetena till skollagen framgår att en av de viktigaste förutsättningarna för att barn och ungdomar ska kunna inhämta och utveckla kunskaper och värden är en trygg och stimulerande lärandemiljö. Det är skolans och ytterst rektorns, ansvar att skapa trygghet och studiero i skolan. Det förebyggande arbetet är centralt. En viktig förutsättning för detta är att elever, lärare och annan personal känner ett gemensamt ansvar och har respekt för varandra i skolan samt att skolan även involverar elevernas vårdnadshavare i arbetet med att skapa gemensamma utgångspunkter för en trygg skolmiljö. Det kräver ett aktivt värdegrundsarbete där grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter kommer till uttryck i praktisk handling. Att skapa en miljö som bygger på respekt och delaktighet utgör grunden för en trygg och utvecklande studiemiljö. Rutiner för att säkerställa samverkan och kommunikation mellan elever, lärare och annan personal är också centrala inslag i det förebyggande och långsiktiga arbetet (prop.2009/10:165, s. 319-320).

Det finns elever som upplever att de inte är trygga på Vallaskolan 7-9. Skolinspektionens utredning visar att alla elever, trots att skolan har vidtagit åtgärder, inte tillförsäkras en trygg skolmiljö. De vidtagna åtgärderna är bland annat, ökad vuxennärvaro vid raster och att lärarna genomför vissa insatser inom sina ämnen. De vidtagna åtgärderna har dock inte fått avsedd effekt. Både elever och lärare uppger i intervjuer att det förekommer bråk och slagsmål på skolan. Flera elever ger exempel på att ett slagsmål kan börja som en diskussion mellan två elever, därefter samlar en av eleverna ihop ett gäng som ger sig på den andre eleven. En elev uppger att "Folk kan gå på en för inget, ofta kommer de i grupp när man är ensam, det är inte man mot man och kan hända lite var som helst". Eleverna uppger vidare att det finns elevvårdar på skolan som ingriper när ett slagsmål uppstått, de ska även förhindra att det uppkommer bråk mellan elever. Lärare bekräftar att det förekommit slagsmål mellan olika elevgrupperingar den senaste veckan och att elever lämnat skolan på grund av att de upplever obehag av det inträffade. Rektorn uppger i intervju att det under tiden för Skolinspektionens besök förekommit ett slagsmål mellan elever men att det inte skedde på skolans område. De andra incidenterna benämner rektorn som händelser, inte slagsmål.

Skolinspektionen vill upplysa om att även om en kränkning skett utanför skolans område är skolan skyldig att utreda händelsen om det finns kopplingar till skolans verksamhet.

Motivering till föreläggande som ingripande

Då verksamheten inte uppfyller författningarnas krav finns skäl att förelägga Sollefteå kommun att vidta åtgärder för att rätta till bristerna.

Områden där Skolinspektionen inte har funnit brister

Bedömning och betygssättning

Det har vid tillsynen inte framkommit annat än att Sollefteå kommun uppfyller författningarnas krav inom bedömning och betygssättning.

Grundläggande förutsättningar för skolenheten

Det har vid tillsynen inte framkommit annat än att Sollefteå kommun uppfyller författningarnas krav inom grundläggande förutsättningar för skolenheten.

Styrning och utveckling av verksamheten

Det har vid tillsynen inte framkommit annat än att Sollefteå kommun uppfyller författningarnas krav inom styrning och utveckling av verksamheten.

På Skolinspektionens vägnar

X Agnetha Burström

Agnetha Burström
Beslutsfattare
Signerat av: Agnetha Burström

X Maud Karlström

Maud Karlström
Föredragande
Signerat av: Maud Karlström

I handläggningen av ärendet har även Caroline Rönnegård och Terje Holand medverkat.

Allmänt om tillsynen:

Mer om Skolinspektionens tillsyn hittar du på www.skolinspektionen.se

Bilagor

Bilaga 1: Fakta om Vallaskolan 7-9

Fakta om Vallaskolan 7-9

Skolinspektionen har genomfört tillsyn av Sollefteå kommun under höstterminen 2018. Vallaskolan 7-9 besöktes av Skolinspektionen mellan den 14 november 2018 och den 16 november 2018. Vallaskolan i Sollefteå är en grundskola som omfattar årskurserna 7-9. Läsåret 2018/19 går det cirka 380 elever vid skolan. Skolenheten leds av en rektor och vid skolenheten finns det cirka 40 lärare som från och med innevarande läsår är organiserade i ämneslag.

Måluppfyllelse

Kunskapsresultat

Skolverkets officiella statistik för läsåret 2017/18 visar att den genomsnittliga betygspoängen är lägre än riksgenomsnittet i samtliga ämnen. Lägst resultat når eleverna i matematik där den genomsnittliga betygspoängen är 9,6. Motsvarande resultat för riket är 12,2. Det genomsnittliga meritvärdet för avgångselever från årskurs 9 är 197,7 poäng. Motsvarande resultat för riket är 228,7.

Trygghet och studiero

Skolinspektionen genomförde hösten 2017 Skolenkäten¹ för elever i årskurs 9, pedagogisk personal och vårdnadshavare. På grund av för få svarande redovisas inget resultat för pedagogisk personal.

Avseende trygghet uppvisar elevenkäten ett lägre resultat än samtliga deltagande skolenheter. Frågan "i min skola finns det elever som jag är rädd för" har index 6,7. Motsvarande resultat för samtliga deltagande skolenheter var 8,0. Frågan "jag känner mig trygg i skolan" har ett index på 6,8, vilket kan jämföras med samtliga skolenheter som har ett resultat på 7,6. Frågan "min skola arbetar aktivt med att förhindra kränkande behandling" uppvisar ett index på 5,5, att jämföra med samtliga deltagande skolenheter som har ett index på 6,4. Enkäten för vårdnadshavarna uppvisar liknande resultat.

Avseende studiero uppvisar elevenkäten något lägre resultat än samtliga deltagande skolenheter. Frågan "jag har studiero på lektionerna" har ett index på 5,2, att jämföra med samtliga deltagande skolenheter som har 5,6. Frågan "på lektionen stör andra elever ordningen i klassrummet" har ett index på 3,9, att jämföra med samtliga deltagande skolenheter som har ett index på 4,3. Även i detta fall uppvisar enkäten för vårdnadshavarna liknande resultat som elevenkäten.

¹ En gång vartannat år omfattas varje skolenhet av Skolinspektionens enkät som utgör ett underlag till Skolinspektionens granskning av landets skolor. Totalt deltog 1738 skolenheter i enkäten hösten 2017. Resultaten av enkäten redovisas för varje frågeområde i form av ett indexvärde mellan 0–10. Ett högt indexvärde indikerar en positiv uppfattning och ett lågt indexvärde indikerar en negativ uppfattning. Indexet kan jämföras med resultatet för övriga skolor i kommunen samt med resultatet för samtliga skolor som deltog i samma enkätomgång.